

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **JAAP ROBBEN**

De Nederlandse schrijver is 34 en vooral bekend van 'Birk' (2014), een roman waarvoor hij de ANV Debutantenprijs, de Dioraphte Literatuur Publieksprijs en de Nederlandse Boekhandelsprijs kreeg. Hij schrijft ook voor kinderen

'De dood kwam heel vroeg mijn leven binnen: mijn opasmoeder, aan wie ik erg gehecht was, stierf op mijn vierde. Dat begrijp je niet, als kind; ik bleef mijn moeder maar vragen wanneer ze terug zou komen. Toen het tot me doordrong dat ze voor altijd weg was, was ik ontroostbaar. Daarna ben ik erg lang erg bang geweest voor doodgaan.'

'Later leek sterven me vooral jammer omdat leven zo leuk is, maar sinds ik vader ben, veranderde dat: nu moet ik echt niet doodgaan. Dat zou al te naar zijn voor mijn zootje, en voor de tweede die eraan komt, en zelf zou ik het vreselijk vinden iets te moeten missen. Maar bang ben ik niet: ik heb ontdekt dat het lichaam bij grote gebeurtenissen in het leven een vernuftig stofje paraat heeft om je erdoorheen te helpen. Bij rouw of een bevaling. Met de dood is dat vast niet anders: vroeger dacht ik dat je er als een tegenspartelend tekenfilmfiguurtje heen gesleurd werd, maar nu denk ik dat je er gewoon inkukelt, dat lijkt me niet zo eng. Misschien komt dat wel door leven te zien ontstaan, van niets naar een kind van een moeder hoog. Ik stel me het leven voor als een rolband: als daar niet af en toe mensen af vallen, wordt die te vol. De dood geeft ruimte aan de mensen na je.'

'Misschien speelt de dood op dit moment niet zo'n grote rol in mijn leven: zowat iedereen dicht bij mij leeft nog. Maar dood in de zin van afwezigheid is voor mij wel een wezenlijk onderdeel van kunst: je kan lezen, kijken of luisteren zonder dat de kunstenaar erbij is. Voor een boek maakt het niets uit of de auteur nog leeft. Maar net voor een boek af is, ben ik wel altijd bang om dood te gaan; ik zou het jammer vinden om te sterven met een goed, onuitgevoerd idee.'

'Onlangs hoorde ik in de auto een compositie van de Spanjaard Cristóbal de Morales. Draag de kist maar naar binnen, dacht ik. Bleek het 380 jaar oude uitvaartmuziek te zijn. Dat iets wat zo lang geleden geschreven is, toch contact maakt, dat is het mooiste aan kunst. Je weet als kunstenaar niet waar je werk terecht komt. Het wordt ook steeds kleiner: een boek stolt tot een paar beelden in het hoofd van een lezer. Het nestelt zich in mensen, in boekenkasten,

© JeRoen Murré

'Eigenlijk vind ik het tijd dat de dood wat moderniseert: hij is een beetje fifties paternalistisch'

in bibliotheken.'

'Ook leuk vind ik dat je momenten of gedachten vastlegt die mensen die je kennen later kunnen teruglezen; misschien probeer ik door mijn boeken wel een verbinding met de toekomst te maken, een intiem contact met een achterterkleinkind dat ik nooit zal kennen. Alle andere belangrijke dingen vervagen helaas met de tijd, zoals de liefde.'

'Maar goed: als ik moet sterven, dan liever niet in mijn slaap. Ook al is het lastig, je ervaart het maar een keer, en het is het laatste wat je meemaakt. Daarna is het heel lang wit en heb je er zelf geen verdriet meer van. Ja, wit. Ik associeer de dood met licht. Begraaf me daarna maar, zodat ik deel word van de aarde en de wormpjes en de bomen; ingepakt worden in zand lijkt me fijner dan uitgestrooid worden wegwaaien. Het is toch gek dat je je hele leven zuinig bent op je lichaam, niet te veel drinkt en je tanden poetst, maar zodra je dood bent, de hele boel verbrandt? Je zou ook niet gooien met een dood lichaam, dus waarom zou je het wel in een oven stoppen?'

'Maar eigenlijk vind ik het tijd dat de dood wat moderniseert: hij is een beetje fifties paternalis-

tisch. Meer inspraak zou erg bij deze tijd passen. Ook dat er maar twee keuzes zijn, leven of dood, is nogal ouderwets. Misschien moet dat een spectrum worden: "vandaag ben ik halfdood, en dat bepaal ik zelf". Alles wordt steeds minder binair: ja/nee, m/v, hetero/homo... - dat is een van mooiste dingen aan deze tijd. Alleen met de dood zijn we nog niet zover. Tot nu toe is de dood een meerkeuzevraag met één vakje om aan te kruisen. Je kunt alleen ja invullen, want nee wordt uiteindelijk toch ook ja.

'Ik zou me niet kunnen voorstellen dat ik een eind aan mijn leven maak. Niet omdat ik het afkeur, maar uit levenslust: ik zou altijd denken aan de momenten van geluk, nieuwsgierigheid of liefde die nog kunnen komen. En dan denken: "Zet even door. Je bent nog lang genoeg dood, straks"'

Opgetekend door Gaea Schoeters